

Digitale nieuwsbrief Basisinkomen

nummer 4, december 2009

Inhoud

Van de redactie

Hoofdartikel: Laat heel Nederland AOW-beleid maken,
Michiel van Hasselt

Namibië: Verkiezingen en ander nieuws uit Otjivero

Agenda

Tassen te koop

Column: Kredietcrisis, Betty Notenboom

Basic Income Studies

Voor wie niets heeft: het **Klinkerfonds**, Wim Smit

Diverse **Websites**

Van de redactie.

2010 staat op punt van losbarsten. 2009 was het jaar van de ambitieuze plannen. We hadden een campagne op het oog om het idee basisinkomen aan de mens te brengen. Om uiteenlopende redenen zijn onze plannen even gestrand. Normaal gesproken had u omstreeks deze tijd onze papieren nieuwsbrief (nummer 53) allang zien verschijnen. Dit is echter uitgesteld. Vanwege bankmiserie. Gevallen voor de verleiding van beloftes van hoge rente was ook ons spaargeld terecht gekomen bij de firma Scheringa (DSB). Gelukkig hebben onze vrienden in het kabinet toegezegd dat we 'ons vermogen' te zijner tijd weer zullen terugzien. Binnenkort de eerste som, later de rest. Wanneer later blijft nog onduidelijk. Voorgenomen uitgaven zijn dus even uitgesteld.

Laten we de tijd overbruggen in bezinning. We zouden in 2010 bijvoorbeeld collectief kunnen proberen de Vereniging Basisinkomen opnieuw uit te vinden en beter op de rails te zetten. Een heus Beleidsplan..... ! Iedereen met een kritische doch opbouwende en positieve inslag is hierbij van harte welkom.

Onlangs zijn er 2 nieuwe werkgroepen opgericht: Werkgroep Financiering Basisinkomen, en Werkgroep Website. De WG Financiering BI komt op 20 februari bij elkaar om te onderzoeken wat de invoering van het basisinkomen vraagt voor wat betreft mogelijkheden voor een financieringsmodel. Wat de Werkgroep Website wil gaan doen lijkt mij voor zich te spreken. De Werkgroep Public Relations evalueert de campagne tot dusverre, ter voorbereiding van het vervolg. Het gisten en polijsten gaat onverminderd voort.

De eindredactie van de nieuwsbrieven gaat per 1 januari 2010 over naar Betty Notenboom. Van deze nieuwsbrief heeft Betty al een belangrijk deel van de opmaak gedaan. Betty, heel veel succes en plezier bij het maken van de nieuwsbrieven !

In deze nieuwsbrief legt Michiel van Hasselt nog eens haarfijn uit waarom verhoging van de AOW-leeftijd onzin is.

In 2010 begint er niet alleen een nieuw jaar, maar ook meteen maar een heel nieuw decennium. Aan ons om dat te gaan vormgeven. Laten we het goede voorbeeld geven en het idee vooruitgang hartstochtelijk omhelzen ! De beste wensen !

Wim Smit

Nieuwjaarsborrel

**U bent bij deze van harte uitgenodigd voor de Nieuwjaarsborrel van de Vereniging Basisinkomen. Deze zal plaatsvinden zaterdagmiddag 16 januari 2009, aanvang 14.00 uur.
Locatie: Het Milieucentrum Utrecht, Oudegracht 60.**

Laat heel Nederland AOW-beleid maken

Door Michiel van Hasselt

Op 1 oktober 2009 meldt SER voorzitter Rinnooij Kan aan minister Donner dat de SER het niet eens geworden is over een alternatief voor het kabinetsvoorstel om de AOW-leeftijd te verhogen van 65 naar 67.

Dit is goed nieuws. Nu krijgt het Nederlandse volk echt wat te zeggen over de toekomstige inrichting van de eigen samenleving. Dit zou niet geval zijn als de SER overeenstemming bereikt zou hebben. Dan zou het kabinet zich verschuilen achter een SER-compromis dat alleen door werkend Nederland was uitonderhandeld, zonder dat baanloos Nederland eraan te pas was gekomen.

De Vereniging Basisinkomen verbindt werkend Nederland en baanloos Nederland in het streven naar een onvoorwaardelijk basisinkomen van zeg € 800 per maand voor alle volwassen Nederlanders, ongeacht of zij hun leven nu via betaalde arbeid of op andere wijze inhoud geven. Als Nederland dit streven zou omarmen wordt de AOW discussie overbodig. De werkelijkheid is anders: in politiek Nederland anno 2009 is een basisinkomen minstens drie bruggen te ver.

Deze situatie brengt de voorstanders van basisinkomen in de verleiding om zich verre houden van de AOW-discussie. Maar laten wij als Vereniging Basisinkomen toch die drie bruggen maar eens overgaan en met onze landgenoten in discussie gaan. De discussie over de betaalbaarheid van de vergrijzing is in beginsel gelijk aan de discussie over de betaalbaarheid van het basisinkomen. Alleen de omvang verschilt: vergrijzing kost Nederland ongeveer 4 miljard euro, basisinkomen 10 miljard euro.

Moet de AOW-leeftijd werkelijk omhoog?

Nederlandse beleidsmakers anno 2009 denken dat de verzorgingsstaat in de komende decennia - wegens voortgaande vergrijzing en ontgroening - alleen betaalbaar blijft als de arbeidsparticipatie wordt opgevoerd. Verhoging van de AOW-leeftijd van 65 naar 67 zou daaraan bijdragen: het aantal uit te betalen AOW-uitkeringen zou dan afnemen en de financiële ruimte om de AOW te kunnen uitbetalen toenemen.

Het is niet nieuw dat de politiek nadenkt over de vraag welke beleidsgevolgen zij moet verbinden aan de vergrijzing en ontgroening, maatschappelijke processen die al langer bekend zijn. Verhoging van de pensioenleeftijd speelde ook in de aanloop naar de verkiezingen 2007, maar toen durfden de meeste politieke partijen het niet aan om AOW67 aan hun kiezers voor te leggen. Alleen D66 deed dat en... verloor de helft van haar kiezers.

Het CDA wekte in 2007 de indruk de pensioenleeftijd niet te zullen verhogen en zweeg over de financiering van de toenemende vergrijzingslast (de herinnering aan de electorale afstraffing in 1994 – na een CDA-voorstel om de AOW te beperken – was nog steeds traumatisch).

De PvdA tornde in 2007 niet aan de pensioenleeftijd en zag aanvankelijk de stijgende AOW-kosten dapper onder ogen, blijkens een fiscaliseringsidee van Bos– dat hij echter gauw weer inslikte toen het CDA en andere partijen politieke munt gingen slaan uit dit idee door het spookbeeld van een “Bosbelasting” op te roepen.

Ook de VVD slikte haar eerdere voornemen om de pensioenleeftijd te verhogen op het laatste moment in toen zij haar verkiezingsprogramma 2007 vaststelde.

Het vraagstuk van de betaalbaarheid van vergrijzing/ontgroening is in 2009 niet anders dan in 2007, maar de gevestigde politiek – CDA, PvdA, CU en VVD – neemt ten opzichte daarvan nu in 2009 dus wel een totaal andere positie in. Is die nieuwe positie het gevolg van voortschrijdend inzicht bij de politici (*hypothese 1*) ?

Of het gevolg van een verschuiving in de volkswil – kiezers die eerst niet voor AOW67 waren en dat nu intussen wel zouden zijn (*hypothese 2*)? Of het gevolg van veranderende omstandigheden, met name de economische crisis, waardoor de noodzaak en urgentie nu hoger zouden zijn dan in 2007 (*hypothese 3*) ?

Of het gevolg van opportunistische timing door de politici die weten dat de oude verkiezingsbelofte – AOW65 blijft – al weer vergeten is en dat nieuwe verkiezingen (in 2011?) nog ver weg zijn zodat zij nu geen last hebben van al die kiezers die AOW67 niet willen (*hypothese 4*) ?

Achterhalen in hoeverre elk van deze vier hypothesen waarheid bevatten is belangrijk. Met die kennis kunnen de kiezers in democratisch Nederland hun AOW voor de toekomst goed regelen.

Als ik de vier hypothesen onderzoek kan ik niet tot een andere conclusie komen dan: *de AOW ingangleeftijd hoeft niet en moet niet omhoog.*

Hypothese 1: voortschrijdend inzicht verklaart waarom politici niet in 2007 en wel in 2009 zich voorstander betonen van AOW67.

De veranderde opstelling van politici inzake de AOW komt niet voort uit een beter begrip van de gevolgen die de toekomstige vergrijzing en ontgroening zullen brengen. Het begrip van de gevestigde politici reikt niet verder dan wat het CPB aanreikt en dat is ontoereikend. Het CPB dacht in 2007 al zoals de beleidsmakers nu in 2009 denken. Dit denken is intussen niet wezenlijk voortgeschreden, wel beter uitgewerkt. De tekortkomingen zijn nu in de nadere analyse van het CPB beter zichtbaar. Het voorstel AOW 67 schiet tekort op minstens vier punten:

A. Het is twijfelachtig of de verzorgingsstaat behouden kan worden als de generatie die in het huidige omslagstelsel de AOW-premie betaalt (om voor de 65-jarigen van nu de AOW te bekostigen) straks zelf op 65 jarige leeftijd géén AOW meer zou krijgen. Dan zou één van de pijlers van de verzorgingsstaat – de solidariteit tussen jong en oud – wel erg op de proef

gesteld worden. Maatschappelijke solidariteit bestaat immers niet alleen uit altruïsme maar is ook vermengd met eigen belang. Het perspectief om te zijner tijd op 65-jarige leeftijd te kunnen stoppen met betaald werken is voor de jonge werknemers van nu een eigen belang. Wie dit belang negeert ondermijnt de solidariteit en daarmee de verzorgingsstaat. Ook de huidige AOW-ontvangers willen niet dat hun medeburgers in de toekomst pas met 67 AOW krijgen, want ze willen niet weggezet worden als die oude generatie die nog profiteert van een “riante” regeling die voor jongeren niet meer is weggelegd. De ouderen hebben voor hun (niet echt riante) AOW-uitkering gedurende heel hun werkend leven premie betaald – ingehouden van een loon dat lager was dan nu meestal het geval is. Ze gunnen de volgende generatie gewoon AOW vanaf de maand waarin men 65 wordt. Ze begrijpen niet waarom dat in de toekomst niet meer zou kunnen.

B. Nederland is in 2009 zeer veel rijker dan destijds toen de AOW vanaf 65 jaar werd ingevoerd. En het BBP zal de komende decennia (na de recessie) nog verder stijgen. Dat nu de toekomstige AOW onbetaalbaar zou worden is niet aannemelijk, ook niet als we verdisconteren dat tegenwoordig de mensen langer leven en dat hun AOW-uitkering hoger is. Het BBP biedt nu en in de toekomst voldoende ruimte om vanaf 65 jaar te kunnen blijven voorzien in de AOW-uitkering (die de afgelopen decennia minder verhoogd is dan het BBP per inwoner) .

C. Daarnaast is twijfelachtig of de arbeidsparticipatie substantieel hoger zal worden *als* we toch zouden besluiten om de ingangleeftijd van de AOW te verhogen van 65 naar 67. Het CPB voorspelt weliswaar dat bij AOW 67 de arbeidsparticipatie van zowel 65 plussers en alsook 65 minners zal stijgen, maar als we reëel kijken naar de aanbodkant én de vraagkant van de arbeidsmarkt zien we geen reden om banengroei te verwachten. De vraag naar brood in Nederland neemt niet toe als de Nederlandse bakkers twee jaar later met pensioen gaan. Arbeidsparticipatie in de bakkersbranche gaat dus niet omhoog. In andere branches is de zelfde logica evenzeer van toepassing. De aanname dat meer arbeidsaanbod leidt tot meer arbeidsvraag is ongeloofwaardig.

Nederlandse beleidsmakers echter geloven de optimistische CPB-prognoses en kostenramingen blindelings (of vinden het althans niet opportuun om het CPB-gezag in twijfel te trekken).

D. Voor zover het toch nog zou kunnen lukken om de arbeidsparticipatie op te krikken, moet de betekenis daarvan voor het betaalbaar maken van de vergrijzing niet overschat worden. Meer arbeidsparticipatie vertaalt zich niet één op één in meer BBP. Verhoging van de arbeidsparticipatie gaat namelijk meestal gepaard met een neerdrukkend effect op de arbeidsproductiviteit. En de hoogte van het BBP hangt af niet alleen van de arbeidsparticipatie maar vooral ook van de arbeidsproductiviteit (zie kader).

Hypothese 2:

het Nederlandse volk is nu meer dan in 2007 voorstander van AOW 67

Nee, dit is niet zo. Uit onderzoek blijkt telkens weer dat Nederlanders gehecht zijn hun verzorgingsstaat, met inbegrip van de AOW vanaf 65. “Nederlanders hechten aan dit stelsel”, wordt alom erkend, ook door pleitbezorgers van AOW 67 (Donner en Kleinsma in hun AOW-notitie blz 2).

Dit wetend probeert de gevestigde politiek de volkswil te manipuleren in de richting van AOW 67, namelijk door te stellen dat de hele verzorgingsstaat onbetaalbaar wordt als we de AO- ingangleeftijd zouden houden op 65 jaar. Deze poging tot volksmanipulatie gaat niet lukken, want Nederlanders weten best dat er binnen hun huidige overheidsbudget (van € 250 miljard) andere mogelijkheden gevonden kunnen worden om de extra vergrijzingslast (van € 4 miljard) te dekken, nog afgezien van het feit dat ook het overheidsbudget zelf vergroot zou kunnen worden door de belastingdruk bij de meest draagkrachtigen op te voeren (bij voorbeeld door minder hypotheekrenteaf trek en/of minder pensioenrenteaf trek toe te staan).

De gevestigde politiek refereert graag aan ons buurland Duitsland waar een geleidelijke verhoging van de pensioenleeftijd is afgesproken. Maar het Nederlandse volk is daarvan niet onder de indruk, wellicht omdat België en Frankrijk een ander referentiekader bieden. De werkgeversbond in Frankrijk hoopt de pensioengerechtigde leeftijd in 2012 op te rekken tot 61. In 2020 zou die vervolgens naar 62 moeten gaan. Deze voor Nederlandse begrippen zeer bescheiden ambities zullen bij de Fransen veel verzet ontmoeten. Tot voor kort mochten veel Fransen in overheidsdienst al rond hun vijftigste met pensioen. Bij de Franse Spoorwegen en het electriciteitsbedrijf EDF varieert de uittredeleeftijd van 53 tot 55 jaar. In Nederland is wel zo dat 55- à 65-jarigen nu wat minder of wat later uittraden dan vroeger het geval was, maar nog steeds

Naarmate men de arbeidsparticipatie meer opkrikt neemt de productiviteitsstijging meestal af.

Het is jammer dat het CPB dit niet inziet, althans niet verwerkt in CPB-modellen en –prognoses. Gek eigenlijk, want zo moeilijk hoeft het voor het CPB (en voor de specialisten in het parlement) toch niet te zijn om te onderkennen dat groei van arbeidsparticipatie en groei van arbeidsproductiviteit elkaar in de weg zitten.. De empirie van Nederland geeft al een duidelijke vingerwijzing: de wereldkampioen arbeidsproductiviteitsstijging 1990 ging zijn giga achterstand in arbeids-participatie inhalen. Dit is in twee decennia gelukt, met dank aande vrouwen die het aanrecht inruilden voor een baan.. Maar terwijl de Nederlandse arbeidsparticipatie steeg tot boven het europees gemiddelde zakte het stijgingspercentage

van de Nederlandse arbeidssproductiviteit helaas terug naar een Europese middenpositie. De empirie in andere landen biedt voorbeelden in dezelfde richting. Belangwekkend in dit verband is ‘Growing public’ uit 2004, vergelijkend onderzoek van Peter Lindert in 15 landen, waaruit blijkt dat de afgelopen 150 jaar in landen met hogere sociale uitgaven (lagere

arbeidsparticipatie) het BBP niet minder groeide dan in andere landen.

Participatie versus productiviteit

Dat meer arbeidsparticipatie resulteert in minder arbeidsproductiviteitsstijging laat zich begrijpen. In de eerste plaats theoretisch: de wet van de verminderende meeropbrengst is van toepassing op arbeidsparticipatie. Een zekere mate van arbeidsparticipatie is onontbeerlijk voor de productie van noodzakelijke goederen en diensten; een grotere

arbeidsparticipatie is nuttig om ook minder noodzakelijke goederen en diensten te kunnen produceren; en een nog grotere arbeidsparticipatie leidt slechts tot toevoeging van onbelangrijke goederen en diensten, kortom futilisering. Wie ernaar streeft om boven dit hoge niveau de arbeidsparticipatie nóg verder op te krikken zal merken dat dit niet lukt.

De koopkrachtige vraag naar nog meer goederen en diensten is verzadigd. Het streven-naar- meer kan dan onttaarden in het *verplaatsen* van arbeidsparticipatie, bij voorbeeld meer ouderen aan het werk houden waardoor meer jongeren aan de kant blijven.

Het tegengestelde verband tussen participatie en productiviteit is ook aan de hand van concrete voorbeelden te begrijpen: minder productieve werknemers zijn eerder geneigd te stoppen met werken als ze de kans krijgen. Als de oude knar ermee stopt wordt dat moment vaak benut om taken anders te verdelen en het werk effectiever in te richten. Als de werkende moeder minder uren mag gaan werken zal haar ziekteverzuim laag blijven. Als de arbeidsparticipatie van de leerling-werknemer beperkt wordt tot wat nodig is voor zijn opleiding, bevordert dit zijn latere arbeidsproductiviteit. Dit zijn gewone voorbeelden van meer arbeidsproductiviteit door minder arbeidsparticipatie.

Een voorbeeld van *minder* arbeidsproductiviteit door *meer* arbeidsparticipatie is te vinden in het Nederlandse verheidsbeleid: het tweejarig ontslagverbod tijdens ziekte met de wettelijke verplichting loon door te betalen werkt positief uit op de rbeidsparticipatie (in formele zin) en negatief op de arbeidsproductiviteitsstijging.

treten met name de zestigers massaal uit voordat ze 65 zijn. Van de 64-jarige Nederlanders heeft geen 10% nog een betaalde baan.

In Zweden kan men uitreden tussen 61 en 67 jaar, waarbij het pensioen hoger is als men later uittreedt. De meesten kiezen niettemin voor eerder uitreden.

Hypothese 3: noodzaak en urgentie van AOW 67 zijn nu hoger zijn dan in 2007 als gevolg van veranderende omstandigheden (met name de economische crisis)

Wat klopt is dat de kostbare overheidsingrepen om de crisis het hoofd te bieden geleid hebben tot een enorme toename van de staatsschuld en het financieringstekort onder Balkenende IV. Er is zeker noodzaak en urgentie om daar iets aan te doen, maar van alle in dit verband denkbare maatregelen komt AOW 67 het minst in aanmerking. Nederland is een rijk land dat een groot deel van zijn nationaal inkomen besteedt aan belasting voor overheidsuitgaven waarvan het netto rendement in veel gevallen dubieus is en waarbinnen miljarden extra bezuinigingen gevonden kunnen worden zonder dat de overheidsdienstverlening aan de burgers wezenlijk in gevaar komt. Ook zijn er nog goede mogelijkheden om meer belastinggeld binnen te halen (zoals hiervoor al werd aangegeven), zonder dat de pensioenleeftijd omhoog hoeft.

Vanuit de vergrijzing gezien is de urgentie van AOW 67 op dit moment heel vreemd. De piek van de vergrijzingslast wordt pas in 2040 verwacht. Om de nodige € 4 miljard extra te vinden is het dus voldoende als na Balkenende IV elk volgend kabinet structureel € 1 miljard extra begrotingsruimte vindt. Zo gezien is de betaalbaarheid van de vergrijzing geen groot probleem.

Hypothese 4: de oude politiek wil nu over de AOW beslissen omdat verkiezingen nog ver weg zijn

Hoewel het pleidooi voor verhoging van de AOW-leeftijd dus aan alle kanten rammelt is het in de huidige situatie toch heel kansrijk. In zijn AOW-notitie (toegezonden aan de Tweede Kamer 5/6/09) kiest het kabinet voor geleidelijke invoering van AOW 67 op grond van twee maatschappelijke ontwikkelingen - vergrijzing en ontgroening - die ook voor de verkiezingen 2007 al lang en breed bekend waren. Geen enkele politieke partij (met uitzondering van D66) heeft toen deze verhoging van de AOW-leeftijd in zijn verkiezingsprogramma aan de kiezers voorgehouden. Maar nu betonen niet alleen de overwegend 'Christelijke' coalitie, maar ook de liberale oppositie, de werkgevers en de 'Christelijke' werknemers zich allemaal voorstander van AOW 67.

Slechts op de politieke flanken - SP en PPV - is er duidelijk tegenstand tegen AOW 67. In de polder is alleen de FNV van meet af aan mordicus tegen, maar zelfs deze grote vakcentrale keert zich niet tegen alle onzinnige aannames die de voorstanders hanteren. Ze accepteert de aanname dat nu op dit moment reeds voor de zeer lange termijn de AOW-ingangleeftijd politiek bepaald zou moeten worden. Zij accepteert ook de aanname dat de arbeidsparticipatie mee omhoog gaat als de AOW leeftijd omhoog gaat. En zij accepteert dat beëindiging van de fiscale aftrek van pensioenpremies geen goed alternatief zou zijn om de AOW vanaf 65 betaalbaar te houden. Bovendien accepteert ze de aanname dat meer arbeidsparticipatie één op één leidt tot meer BBP. Ze gaat voorbij aan het verband tussen toenemende arbeidsparticipatie en afnemende arbeidsproductiviteit (stijging).

Degenen die nu wel instemmen met AOW 67 terwijl ze dat voor de verkiezingen van 2007 niet deden (of althans niet zeiden) beweren dat hun ommekeer voortschrijdend inzicht is, ingegeven door de economische crisis en de daardoor rap verslechterde overheidsfinanciën. Deze bewering is om (minstens) drie redenen niet geloofwaardig.

Ten eerste speelt de crisis nu en zal die naar verwachting in 2012 voorbij zijn, terwijl de vergrijzingslast dan nog niet groot is en pas in 2040 zijn hoogtepunt bereikt.

Ten tweede levert de verhoging van de pensioenleeftijd niet veel op voor de gezondmaking van de overheidsfinanciën: niet jaarlijks € 4 miljard zoals het CPB beweert maar slechts € 1 miljard als we verdisconteren dat de arbeidsparticipatie niet één op één mee omhoog gaat en dat hogere arbeidsparticipatie bovendien kan leiden tot lagere arbeidsproductiviteit of minder productiviteitsstijging. Op een overheidsbudget van 200 miljard is 4 miljard peanuts. En *ten derde* was dus al lang voor 2007 bekend dat de toekomstige vergrijzing en ontgroening op enig moment moeten leiden tot herschikking van de overheidsfinanciën en dus tot politieke keuzes. Een deel van de noodzakelijke herschikking gebeurt overigens al automatisch doordat de AOW premie gemaximeerd is waardoor de AOW financiering elk jaar iets meer aangevuld wordt uit algemene belastingmiddelen ("sluipende fiscalisering").

Dat het pleidooi voor verhoging van de AOW leeftijd nu zo kansrijk is moet dus niet aan de crisis worden toegeschreven. Het komt door de oude politiek, dwz door een in onze verzorgingsstaat historisch gegroeide cultuur en praktijk van verkiezingsbeloften verzaken, advisering, beeldvorming en polderoverleg - resulterend in een beleid dat niet in overeenstemming is met wat het volk zou willen als het goed geïnformeerd zou zijn. Oude politiek laat na om vóór de verkiezingen de moeilijke beslissingen die eraan komen te benoemen en te bepalen. In plaats daarvan worden dit soort beslissingen na de verkiezingen genomen onder het mom van veranderende omstandigheden die daartoe zouden nopen. Dan wordt een sfeer van urgentie gecreëerd die eigenlijk nergens op slaat. Dit is nu bij het vraagstuk van de betaalbaarheid van de vergrijzing duidelijk het geval, want er is tijd genoeg om hierover bij de komende verkiezingen van 2011 goed van gedachte wisselen zodat de kiezers kunnen zorgen dat het echt democratische besluiten worden. Oude politiek genereert misrepresentatie. Mensen zijn gehecht aan AOW 65 en zouden nooit voor AOW 67 kiezen als ze alle denkfouten en drogredenen van de politieke elite zouden doorzien. De politieke elite weet best dat mensen gehecht zijn aan AOW'65. Misrepresentatie is geen misverstand maar een misdaad tegen de democratie.

Wie zullen de vergrijzing betalen ?

Fiscalisering betekent dat de bekostiging van de AOW niet meer (of in mindere mate) gebaseerd zal zijn op premieheffing bij werknemers maar in plaats daarvan (in meerdere mate) gebaseerd wordt op belastingheffing, met name op de progressieve inkomensbelasting. Er wordt een beroep gedaan - niet op extra solidariteit tussen jong en oud, maar - op extra solidariteit tussen rijk en arm. In dit alternatief gaan welgestelde 65-plussers meer (dan nu reeds het geval is) financieel bijdragen aan de bekostiging van de AOW. De rekening van de (groeïende) vergrijzingslast ligt dan niet meer alleen bij de (krimpende) beroepsbevolking "werkend Nederland" maar bij alle belastingplichtige burgers, dus ook bij "baanloos Nederland".

Het is onze overtuiging dat deze weg niet alleen sluipend maar ook openlijk begaanbaar is. Tussen generatiegenoten is de benodigde solidariteit haalbaar.

Met de fiscalisering kan de vergrijzing geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden. De eventualiteit dat het slechts een gedeeltelijke financiering zal zijn valt niet uit te sluiten, want het zou best kunnen dat de politiek niet bereid is om te besluiten tot 2 % extra belastingdruk (die nodig is als andere overheidsuitgaven buiten schot blijven). In dat geval zal de politiek dus op andere overheidsuitgaven moeten bezuinigen. Dit is niet makkelijk maar wel doenlijk. Wat helpt is het feit dat de vergrijzing zich zeer langzaam voltrekt en pas rond 2040 maximaal is. Er is dus nog veel tijd voor onderzoek en politieke deliberatie over te nemen ingrijpende bezuinigingsbeslissingen, waarbij ook het maatschappelijk draagvlak voor de uitvoering van deze bezuinigingen geleidelijk ontwikkeld kan worden. De politieke deliberatie kan zeer gebaat zijn bij onafhankelijke evaluaties van vigerend overheidsbeleid op allerlei terreinen. Hierbij is raadzaam, dat op elk te evalueren beleidsterrein tegelijkertijd (onafhankelijk van elkaar) twee hypothesen onderzocht worden:

1. dit beleid is mislukt (zegt de aanklager) en
2. dit beleid is een succes (zegt de verdediging).

Dit soort tweezijdige beleidsevaluatie volgens het 'rechtbankmodel' (waarbij de politiek de rechter is) kan in de finale afweging substantiële bezuinigingen opleveren, met name indien de vraag naar de netto effectiviteit van het betreffende te evalueren beleid helder gesteld is. Welk overheidsbeleid in welke mate straks (op grond van de evaluatie-uitkomsten) zal sneuvelen en wie daarvan dan de gevolgen zullen ondervinden valt nu uiteraard nog niet te zeggen. In de loop van het proces van evaluatie en politieke deliberatie zal duidelijk worden wie de vergrijzing zullen moeten betalen, voor zover de kosten niet gedekt worden door de fiscalisering.

Circa € 1,2 miljard van de benodigde € 4 miljard wordt gedekt in een fiscaliseringsvoorstel van het FNV. Voor de resterende € 2,8 miljard doet het FNV ook voorstellen: aftoppen van pensioen- en lijfrentepremies voor hogere inkomens; schrappen van de hypotheekrenteaftrek voor dure huizen; afzien van de aangekondigde verlaging van successierechten; verhogen van BTW en vennootschapsbelasting; kansspelenbelasting en energiebelasting op aardgas. Deze voorstellen dekken op overtuigende wijze het grootste deel van het gat van 2,8 miljard. Minder betrouwbaar is de dekking van het resterende deel, want daarbij rekent men op verhoging van de arbeidsparticipatie zonder onder ogen te zien dat de daarvoor benodigde banengroei illusoir kan zijn. De vraagkant van de arbeidsmarkt groeit niet automatisch mee als meer vrouwen meer uren willen werken omdat bij voorbeeld de algemene heffingskorting¹ wordt afgeschaft. Een meer betrouwbare dekking biedt het hierboven uiteengezette voorstel om bestaand overheidsbeleid via het rechtbankmodel kritisch te evalueren en zo de nodige bezuinigingen te vinden.

(De algemene heffingskorting is een partieel basisinkomen voor mensen met een fiscale partner. De gevestigde politiek heeft deze goede maatregel in een kwaad daglicht gezet:

“aanrechtssubsidie”, een term die nu zelfs door het zogenaamd neutrale CBS is overgenomen.)

1

Namibië: verkiezingen en ander nieuws

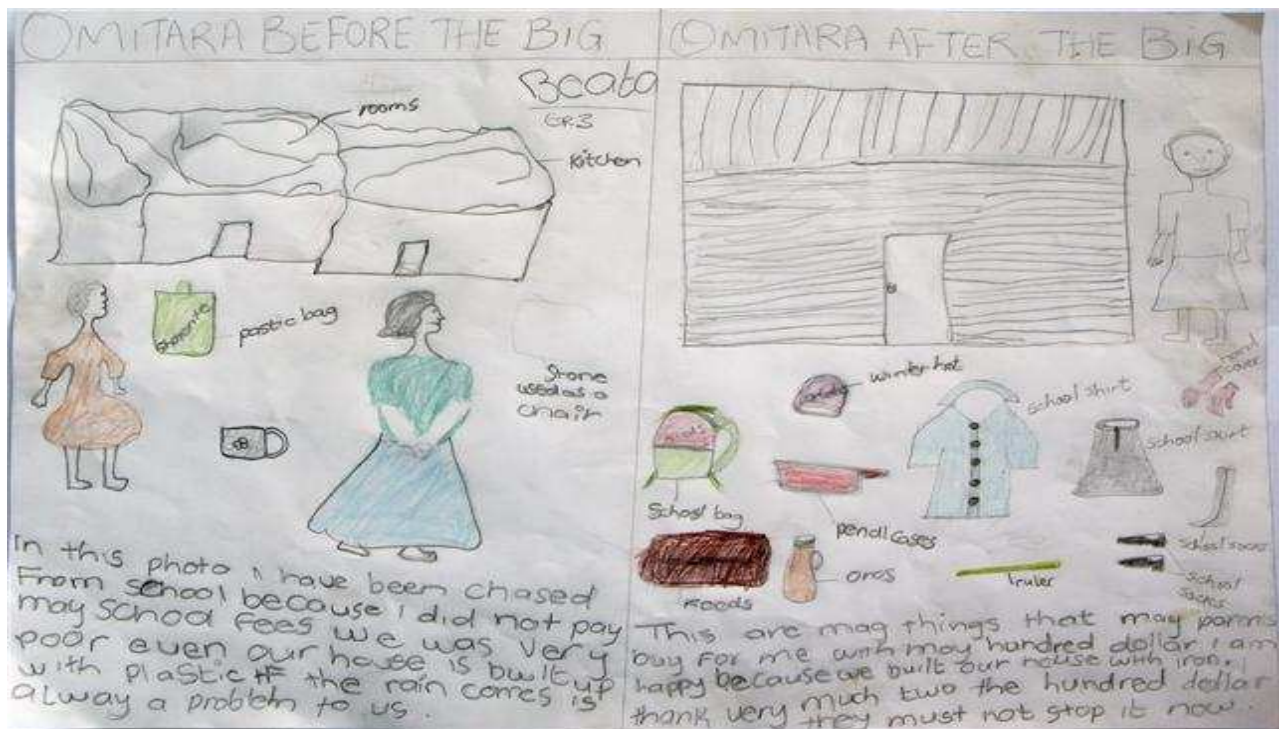
In het laatste weekend van november werden in Namibië verkiezingen gehouden. SWAPO blijkt de grote winnaar: twee derde van de stemmen ging naar deze partij. De verwachting is dat een nieuwe regering voor maart 2010 gevormd is. Wat deze uitslag betekent voor het basisinkomen, waarmee in Namibië al geëxperimenteerd wordt, is nog onduidelijk. In een aantal regio's heeft SWAPO voorstanders van het basisinkomen.

Van de Coalitie Basisinkomen ontvingen we het volgende bericht:

Het pilotproject Basisinkomen in Namibië is na twee succesvolle jaren afgerond: de laatste uitbetaling wordt in december 2009 gedaan. Het project toont overtuigend aan dat een basisinkomen armoede helpt bestrijden, sociale ontwikkeling stimuleert en een vliegende start geeft aan economische ontwikkeling in een gebied. De resultaten waren spectaculair. Armoede en ondervoeding bij kinderen verminderden drastisch, terwijl het schoolbezoek en het gebruik van het plaatselijk Gezondheidscentrum sterk toenamen. Ook ontstond heel wat meer economische activiteit en verminderde de criminaliteit.

Aan kinderen werd gevraagd te tekenen wat het Basisinkomen voor invloed had op hun dagelijks leven. Bijgaande illustratie laat zien dat de veranderingen echt tastbaar zijn.

Op basis van de bevindingen van het project is de coalitie-Basisinkomen er nu van overtuigd dat een nationaal basisinkomen goed zal zijn voor de hele Namibische bevolking. Het werkt, het is betaalbaar, en de uitvoering is dus een kwestie van politieke bereidheid. De coalitie is dan ook teleurgesteld dat, ondanks deze indrukwekkende resultaten, de regering die bereidheid nog niet toont. Zulk uitstel is schadelijk voor de armen in het algemeen en de inwoners van Otjivero-Omitara in het bijzonder. Zonder Basisinkomen zullen de bewoners terugvallen in de onmenselijke armoede van voor het project.

Terwijl de coalitie landelijke invoering van het Basisinkomen blijft eisen, zal het voorlopig een 'overbruggingsuitkering' verstrekken om de huishoudens gaande te houden. Een oplossing is dat niet, veeleer een stoplapmaatregel die het Basisinkomen niet kan vervangen: de overbruggingsuitkering is beperkt tot de deelnemers aan de pilot. Voor het welzijn van de inwoners van een land is de regering verantwoordelijk. De coalitie Basisinkomen verwacht dan ook van de regering dat die het Basisinkomen landelijk zal invoeren, zodat de overbruggingsuitkering overbodig wordt.

Door de wereldwijde publiciteit rond het project is Namibië, dankzij de inwoners van Otjivero-Omitara, op de kaart gezet. Zij hebben laten zien wat er gedaan kan worden met weinig geld dat op een rechtvaardige manier besteed wordt, met een filosofie van gelijkwaardigheid en een theologie van menswaardigheid. De Coalitie hoopt vurig dat deze ervaring en dit positieve voorbeeld anderen zal aansporen om op te eisen wat hun toekomst, namelijk: *Een Basisinkomen voor iedereen!*

(vertaling: Betty Notenboom)

Website van de BIGNam-coalitie: <http://www.bignam.org/>

Vanaf januari 2010 zal de Vereniging Basisinkomen op elke derde zaterdagmiddag van de maand terecht kunnen in het Utrechtse Milieucentrum. Dat biedt ruimte voor niet alleen de ledenvergaderingen, maar ook voor de verschillende werkgroepen die periodiek bij elkaar komen. Adres: Oudegracht 60, Utrecht.

De betreffende data voor de komende maanden zijn met ingang van februari a.s. :

20 februari

20 maart

17 april

15 mei

19 juni.

Agenda:

zaterdag 16 januari

**Nieuwjaarsborrel Vereniging Basisinkomen,
Oudegracht 60, Utrecht. Aanvang 14.00 uur.**

donderdag 21 januari

Derde Conferentie van Tilburg

Een Fair & Green Deal

Wie biedt ?

Krachten mobiliseren voor een duurzame en solidaire economie.

Organisatie: Platform Duurzame en Solidaire Economie.

Deelname kost 15,- Euro.

Meer informatie: <http://www.economischegroei.net/index.php?topic=til2010>

zaterdagmiddag 20 februari.

Bijeenkomst Werkgroep Financiering Basisinkomen

Aanvang: 13.30 uur. Zaal open: 13.00 uur.

Locatie: Oudegracht 60, Utrecht.

Tassen te koop

We gaan ons promotiemateriaal in omloop brengen. Draagt u uw steentje bij door ook een tas te dragen?

De tassen zijn aan twee kanten bedrukt: aan de ene kant staat de tekst *'Ieder mens is een basisinkomen waard'*, aan de andere: *'Basisinkomen Geniaal'*.

Voor € 2,- per stuk kunt u op onze bijeenkomsten en bij onze kraam tassen kopen.

U kunt ook bestellen. Voor 1 tasje (plus portokosten) maakt u € 3,32 over op bankrekeningnummer **1890919** van de Vereniging Basisinkomen. Dan krijgt u de tas thuisgestuurd. Meer tasjes bestellen kan natuurlijk ook.

Column

Kredietcrisis

Arme mensen, stelde ik toen wereldwijd de banken als dominostenen omvielen en de koersen kelderden, hebben weinig last van de kredietcrisis. Die verkeren toch al permanent in een

persoonlijke kredietcrisis. Ze hebben geen aandelen, geen hypotheek, geen spaargeld, krijgen geen leningen, hoeven niet te vrezen voor hun baan want die hebben ze toch al niet. Alles zou voor ons ongeveer hetzelfde blijven, te meer omdat ons van overheidswege verzekerd werd dat het dagelijks leven niet duurder zou worden.

Toch valt het me op dat waar ik er in voorgaande jaren altijd nog wel in slaagde uit het rood te blijven, of daar hoogstens een weekje in te zitten, ik nu elke maand een klein stukje dichterkruip naar het maximumbedrag dat ik rood mag staan. Goed, er zijn een paar uitgaven geweest die er stevig inhakten: de computer crashte en vervolgens ook de monitor/televisie, we hadden voor het eerst sinds jaren weer eens een huis vol gasten met kerstmis, onze nieuwe kat moest gecastreerd en het schoolreisjesgeld moest betaald worden. Maar zulke dingen gebeurden ook vóór de kredietcrisis met een zekere regelmaat en zorgden er dan wel voor dat we even verder geen gekke dingen konden doen zoals boeken of wijn kopen, naar de bioscoop gaan of kleding aanschaffen. Tot dusver leidde het er niet toe dat ik eigenlijk geen gewone boodschappen kon gaan doen.

Het leven, zeggen de boven ons gestelde overheden, is niet duurder geworden. Misschien ben ik dan sterker geworden en hongeriger? Als ik voorheen voor twintig euro aan boodschappen deed bij Bas van der Heijden of Aldi kon ik de twee tassen

ternauwernood tillen, maar die bevatten dan ook wel voor een dag of vijf voorraad. Geef ik nu twintig euro uit bij de Bas, dan til ik mijn tassen fluitend de vijfenveertig treden naar mijn woning op en het is maar goed ook dat ik zodoende veel energie overhoud, want dat moet ik twee dagen later opnieuw doen. Zet ik de voorheen gebruikelijke voorraad boodschappen op de band, dan moet ik nu minimaal drie tientjes ophoesten.

Toegegeven: wij leven wel erg luxueus, er liggen altijd wel chocoladerepen in de kast (niet meer die dure van 45 cent, maar die iets minder lekkere van 39), er staat een fles namaakcola en er liggen miniblikjes voor mijn zoon om mee te nemen in de koelkast; hij krijgt broodjes mee in plaats van het allergeodkoopste bruine brood. Ook eten wij elke dag een toetje: een ijsje of een kuipje merkloos melkproduct, en koop ik bijna elke zaterdag een krant. Toch deed ik dat vorig jaar ook allemaal zonder dat de absolute bodem in zicht kwam. Ik kon het me nog permitteren om te bedenken of ik vandaag aardappels of macaroni zou eten – nu moet ik me laten leiden door wat er nog in huis is.

Ik blijf niet de enige te zijn: steeds meer mensen doen een beroep op de Voedselbank. Het is me overigens een raadsel hoe mensen erin slagen voor een voedselpakket in aanmerking te komen. Alleen door enorme schulden af te moeten betalen kan men geraken aan het minimale bedrag dat voor eten overblijft. Wie zonder schuld te maken de eindjes aan elkaar geknoopt heeft en geen hulpverlener heeft die de aanvraag voor hem wil indienen, wordt daarvoor bestraft: doet men de aanvraag zelf dan wordt die niet eens in behandeling genomen.

De Voedselbanken moeten misschien wel streng zijn, want ze raken zo langzamerhand leeg. Sinds een aantal klanten openbaar heeft gemaakt ziek te zijn geworden van producten die over de datum heen waren, schijnt een aantal grote sponsors hun voedselhulp maar helemaal ingetrokken te hebben: het komt niet te pas, zo lijkt het, dat de armerik een gegeven paard in de bek kijkt.

Betty Notenboom

Aan de totstandkoming van deze nieuwsbrief hebben bijgedragen: Astrid Hendriksen, Betty Notenboom, Kitty Notenboom, Michiel van Hasselt en Wim Smit.

Kopij voor een volgende nieuwsbrief kan naar info@basisinkomen.nl of aquamarijn@gmail.com .

* * * * *

Vereniging Basisinkomen, Igor Stravinskisingel 50, 3069 MA, Rotterdam,
info@basisinkomen.nl . Website: www.basisinkomen.nl .

* * * * *

Basic Income Studies

Basic Income Studies is pleased to announce the publication of BIS Vol. 4, Issue 1. BIS back issues are available for free sampling at <http://www.bepress.com/bis>. Browse for the volume and issue on the bottom-right menu, click the required article and follow the instructions to get free guest access to all BIS publications.

CONTENTS OF VOL. 4, ISSUE 1

RESEARCH ARTICLES

"Basic Income or Caretaker Benefits?"

Amy L. Wax, University of Pennsylvania Law School

<http://www.bepress.com/bis/vol4/iss1/art3>

"A Universal Basic Income: Theory and Practice in the Israeli Case"

Miki Malul, Ben Gurion University

John Gal, The Hebrew University of Jerusalem

Miriam Greenstein, Taub Center for Social Policy Studies in Israel

<http://www.bepress.com/bis/vol4/iss1/art4>

"A Universal Basic Pension for Europe's Elderly: Options and Pitfalls"

Tim Goedemé, Fund for Scientific Research – Flanders (FWO), and University of Antwerp

Wim Van Lancker, University of Antwerp

<http://www.bepress.com/bis/vol4/iss1/art5>

BOOK REVIEWS

Review of Brian Steensland, *"The Failed Welfare Revolution: America's Struggle over Guaranteed*

Income Policy"

Cristian Pérez Muñoz, Washington University in Saint Louis

<http://www.bepress.com/bis/vol4/iss1/art6>

Review of Karl Widerquist, Michael Anthony Lewis and Steven Pressman (eds.), *"The Ethics and Economics of the Basic Income Guarantee"*

Richard K. Caputo, Yeshiva University

<http://www.bepress.com/bis/vol4/iss1/art7>

Review of Pete Alcock, *"Understanding Poverty"*

John J. Hisnanick, U.S. Census Bureau & U.S. Naval Academy

<http://www.bepress.com/bis/vol4/iss1/art8>

To submit your next paper to *Basic Income Studies*, visit <http://www.bepress.com/bis>, and click "Submit Manuscript". If you like to discuss your contribution informally, contact editors Jurgen De Wispelaere or Karl Widerquist at bis-editors@bepress.com.

BIS is published by The Berkeley Electronic Press (bepress), sponsored by Red Renta Básica (RRB), the Basic Income Earth Network (BIEN) and the Spanish Instituto de Estudios Fiscales (IEF), and supported by the US Basic Income Guarantee Network (USBIG).

* * * * *

Klinkerfonds voor gestrande Gelukzoekers

In Nederland anno nu worden nog steeds mensen, waaronder ook kinderen, achter de tralies gezet vanwege het niet bezitten van volgens sommigen verplichte verblijfsdocumenten. Mensen die naar ons land komen om ook te proeven van geluk en welvaart schijnen daarvoor te moeten bestraft door vrijheidsberoving. De verontwaardiging over deze onbeschofte behandeling van onschuldige personen door (onder andere) de Nederlandse overheid blijft toenemen.

In Rotterdam is het Klinkerfonds opgericht welke het leven van onze medegelukzoekers wat probeert te veraangenamen. Onder door het brengen van bezoek aan de opgeslotenen.

Kitty Notenboom heeft een bundel gedichten uitgebracht over dit onderwerp waar er hier 2 van worden weergegeven.

Traliemens, traliemeeuw

"Soms duw ik een stukje brood
door het luchtgat van mijn cel,"
vertelt M.

"Dan komt er zo'n grote witte
vogel aanvliegen.

Laatst pikte hij tegen het glas.
Toen wou hij zijn eten."

,

Mateo

Drie maanden op de bajesboot
twee maanden Zeist
acht maanden Noordsingel
en nu zie ik je alweer voor de zesde week

op Zestienhoven.

"Noordsingel was het best", vertelt Mateo.

"maar in de cel naast me

kwam een pedofiel.

Gelukkig was die eerder vrij dan ik."

U kunt een gift storten aan het Klinkerfonds op girorekening 1845498, ten name van E. M. Weiffenbach te Rotterdam. U kunt contact leggen met de oprichters van het Klinkerfonds door een e-mail te sturen aan : aquamarijn@gmail.com, onder vermelding van *Klinkerfonds*.

Wim Smit

* * * * *

Meer nieuws over basisinkomen en verwante onderwerpen:

Bezoek eens de prima website van de in Nijmegen gevestigde Global Basic Income Foundation : <http://www.globalincome.org/> . Complimenten !

Diverse linken internationaal:

<http://www.basicincome.org/bien/>

www.globalincome.org

Social Agenda - Sponsors Caregiver Credit Campaign

website: <http://www.caregivercredit.org>

Basic Income for Europe - Online Petition

website: <http://www.petitiononline.com/qd4e/petition.html>

e-mail: mats_hoglund@swipnet.se

Basic Income for Europe - Yahoo Group

website: http://www.groups.yahoo.com/group/basic_income_for_europe

Belgie:

www.basicincome.be ,

www.Groen.be ,

www.Vivant.org ,

Duitsland:

<http://www.freiheitstattvollbeschaeftigung.de/>

<http://www.1000-fuer-alle.de/>

<http://www.buergerinitiative-grundeinkommen.de/>

<http://www.forum-grundeinkommen.de/>

<http://www.unterschied-zukunft.de/>

<http://www.archiv-grundeinkommen.de/>

<http://www.grundeinkommen.de/>

<http://www.labournet.de/diskussion/arbeit/existenz/index.html>

<http://www.thueringen.de/de/buergergeld/>

Oostenrijk:

<http://goe.kreativfabrik.at/>

Vereniging Basisinkomen, E-mailnieuwsbrief nummer 2, maart 2009 16

Projekt "Menschenwürdiges Leben für alle, Grundeinkommen für alle", Austria

website: <http://www.vobs.at/asav/pax1.htm>

e-mail: dir.asav@schulen.vol.at

Spanje:

Barcelona: www.redrentabasica.org

Joan Bardina Studies Center, Barcelona, Spain

website: <http://bardina.org/>

e-mail: brauli@pangea.org

Linken Noord-Amerika:

Citizen Policies Institute, Washington, US

website: <http://www.citizenpolicies.org>

e-mail: institute@citizenpolicies.org

U.S. Basic Income Guarantee Network: <http://www.usbig.net/>

Alaska Permanent Fund, US

website: <http://www.apfc.org/>

Geonomy Society, US

website: <http://www.progress.org/geonomy>

e-mail: geonomist@juno.com

Institute for Socio-Economic Studies (ISES), New York, US

website: <http://www.socioeconomic.org/>

e-mail: info@socioeconomic.org

CLAWS (Creating Livable Alternatives to Wage Slavery)

website: <http://www.whywork.org/>

e-mail: BIBLIOPHILE@DANGEROUS-MINDS.COM (D.J. Swanson)

Future Work, Canada

website: <http://www.fes.uwaterloo.ca/Research/FW>

e-mail: majordomo@scribe.uwaterloo.ca (subscribe to mailing-list)

Link Zuid-Afrika:

Economic and Policy Research Institute (EPRI), South Africa

website: <http://www.epri.org.za>

e-mail: info@epri.org.za